

In conclusion, there is represented a generalized characteristic of influence of special social and mental (psychological) health of the students with attention deficit and hyperactive disorder (AD/HD) on their educational process in general schools, as well, there were defined the prospects for further researches.

Key words: *social and psychological health, attention deficit, hyperactive disorder, psychological discomfort, socialization.*

УДК 378.016:376-056.26

А. В. Фастівець

Полтавський інститут бізнесу
МНТУ імені академіка Юрія Бугая

Стан сформованості діагностичної компетентності майбутніх фахівців фізичної реабілітації

Метою дослідження є визначення вихідного рівня сформованості діагностичної компетентності майбутніх фахівців фізичної реабілітації за визначеними критеріальними показниками та логічними рівнями. Для досягнення мети використано комплекс методів дослідження: теоретичних (порівняльний, логічний, термінологічний, узагальнення, абстрагування, аналізу і синтезу) та емпіричних (спостереження, опитування, констатувальний педагогічний експеримент). Виявлено, що сформованість діагностичної компетентності майбутніх фахівців фізичної реабілітації за аксіологічними, здоров'язберезувальними, оцінно-рефлексивними та професійно-адаптивними критеріальними показниками знаходиться на репродуктивному рівні, а сформованість інформаційно-прогностичних і когнітивно-операційних груп показників констатується на ситуативному рівні.

Ключові слова: *фахівець фізичної реабілітації, компетентність, компетентнісний підхід, діагностична компетентність, критеріальні показники сформованості компетентності, логічні рівні сформованості компетентності.*

Постановка проблеми. Від фахівця фізичної реабілітації нині залежить поглиблення оздоровчого потенціалу фізичного виховання як компонента всебічного й гармонійного розвитку особистості, забезпечення диференційованого підходу до різновікових груп дітей і дорослих, прогнозування їхніх потреб і моделей життєтворчості. Це визначено в чинних державних документах: Національній доктрині розвитку освіти України, Законах України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про вищу освіту», «Про фізичну культуру і спорт», Цільовій комплексній програмі «Фізичне виховання – здоров'я нації», Державних тестах і нормативних оцінках фізичної підготовленості населення України, Концепції професійно-технічної (професійної) освіти. Зміст терміну «реабілітація» на міжнаціональному рівні визначено у «Стандартних правилах щодо зрівняння можливостей інвалідів», які було прийнято Генеральною асамблеєю Організації Об'єднаних Націй (резолюція № 48/96 від 20 грудня 1993 року) й підписано українською делегацією.

Тема статті є плановою в структурі науково-дослідницької роботи кафедри культурології та методики викладання культурологічних дисциплін Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка з вивчення проблеми «Методолого-теоретичні основи та організаційно-методичні механізми модернізації системи освіти Полтавщини» (державний реєстраційний № 0111U000702). Дослідження виконано в межах теми дисертаційної роботи «Формування діагностичної компетентності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації в процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін», затвердженої вченою радою Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (протокол № 2 від 26 вересня 2013 р.) та узгодженої в Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології в Україні (протокол № 10 від 17.12.2013 р.).

Аналіз актуальних досліджень. Дослідження окремих аспектів проблеми підготовки фахівців з фізичної реабілітації привертала увагу вітчизняних і зарубіжних учених. При цьому розглядалися такі аспекти проблеми: теоретико-методологічне обґрунтування професійної освіти й прогнозування її розвитку (В. П. Андрущенко, М. Б. Євтух, І. А. Зязюн, Н. Г. Ничкало та ін.); дослідження організаційно-педагогічних аспектів професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичної реабілітації (М. С. Герцик, В. О. Кукса, Ю. О. Лянной, О. І. Міхеєнко, Л. П. Сущенко); обґрунтування наукових основ професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту (Я. А. Бельський, Е. С. Вільчковський, М. А. Герцик, О. М. Вацеба, О. Ц. Демінський, В. П. Каргополов, Л. П. Матвеев, Ф. М. Медвідь, В. В. Фидельський, Г. А. Шашкін, Б. М. Шиян); організації навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах фізичної культури (О. В. Петунін, В. В. Приходько). Однак, наукові розвідки зазначених авторів не охоплюють окреслену проблему в усій її багатогранності; зокрема, не розробленими залишаються питання формування діагностичної компетентності як основи здоров'язбереження.

Мета статті – визначити вихідний рівень сформованості діагностичної компетентності майбутніх фахівців фізичної реабілітації за визначеними критеріальними показниками й логічними рівнями сформованості.

Для досягнення мети використано комплекс методів дослідження, зокрема, теоретичних (порівняльний, логічний, термінологічний, узагальнення, абстрагування, аналізу й синтезу, аналіз продуктів діяльності), емпіричних (спостереження, опитування, констатувальний педагогічний експеримент).

Виклад основного матеріалу. У психолого-педагогічній літературі компетентність визначається як система знань і вмінь педагога, що виявляється під час вирішення на практиці професійно-педагогічних задач; систему знань і вмінь, на основі яких формується творчий потенціал фахівця та будується його діяльність [1, 90]; володіння знаннями, вміннями та їх нормами, що необхідні для виконання своїх професійних функцій, а також психологічними якостями для їх виконання; реальна професійна діяльність у відповідності з еталонами та нормами [5, 44].

Під поняттям «компетентнісний підхід» розуміється спрямованість освітнього процесу на формування й розвиток базових і предметних компетентностей особистості. Результатом цього процесу буде формування загальної компетентності людини, що є сукупністю ключових компетентностей, інтегрованою характеристикою особистості. Така характеристика має сформуватися в процесі навчання й містити знання, вміння, ставлення, досвід діяльності й поведінкові моделі особистості [4, 34].

Під діагностичною діяльністю розуміють процес, в ході якого (з використанням діагностичного інструментарію чи без нього) дотримуючись необхідних наукових критеріїв якості, фахівець спостерігає за учнями й проводить анкетування, обробляє дані спостережень і опитувань та повідомляє про отримані результати з метою характеристики поведінки, пояснення її мотивів чи передбачення поведінки в майбутньому [3, 8]. З урахуванням цього нами визначено два типи діагностичної діяльності майбутнього фахівця фізичної культури: педагогічна діагностика та донозологічна діагностика.

Реалізація здоров'язбережувальної функції фахівцем фізичної реабілітації можлива за умови володіння, передусім, діагностичними вміннями й навичками, що входять до складу соціально-особистісних і професійних компетентностей і формуються в процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін. Важливість діагностичної діяльності фахівця фізичної реабілітації зумовлює необхідність формування діагностичної компетентності.

Діагностична компетентність визначається нами як інтегративна властивість особистості, що має складну системну організацію та є сукупністю, взаємодією та взаємопроникненням педагогічного й донозологічного компонентів, ступінь сформованості яких відображає готовність і здатність майбутнього фахівця фізичної реабілітації використовувати сучасні методики оцінки функціонального стану в процесі збереження та зміцнення фізичного, психічного, соціального й духовного здоров'я особистості або групи людей.

З метою педагогічної діагностики рівнів сформованості діагностичної компетентності майбутніх фахівців фізичної реабілітації нами було проведено констатувальний експеримент на базі Полтавського інституту бізнесу МНТУ імені академіка Юрія Бугая, Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка, Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського, Донецького державного інституту здоров'я, фізичного виховання і спорту Національного університету фізичного виховання і спорту України, Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. У констатувальному експерименті взяли участь 342 майбутніх фахівців фізичної реабілітації і 22 працюючих викладачі за напрямом підготовки 6.010203 «Здоров'я людини».

Завдання констатувального етапу експерименту полягали в:

- розробці педагогічно-професійної програми підготовки майбутніх фахівців фізичної реабілітації;
- обґрунтуванні критеріїв, рівнів і показників сформованості діагностичної компетентності майбутніх фахівців фізичної реабілітації в процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін;
- здійсненні педагогічної діагностики учасників експерименту за обраними методиками відповідно до розроблених критеріїв;
- оформленні результатів діагностувального зрізу стану діагностичної компетентності майбутніх фахівців фізичної реабілітації в процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін.

Сформованість діагностичної компетентності пропонуємо оцінювати за такими критеріальними показниками: аксіологічні, когнітивно-операційні, здоров'язбережувальні, інформаційно-прогностичні, оцінно-рефлексивні та професійно-адаптивні. Динаміка визначених критеріальних показників оцінюється за репродуктивним, ситуативним та творчим логічними рівнями (табл. 1).

Таблиця 1

Рівень сформованості показників діагностичної компетентності майбутніх фахівців фізичної реабілітації

<i>Критеріальні показники</i>	<i>Логічний рівень</i>	Репродуктивний		Ситуативний		Творчий	
		осіб	%	осіб	%	осіб	%
Аксіологічні		192	56	109	32	41	12
Когнітивно-операційні		120	35	126	37	96	28
Здоров'язбережувальні		209	61	96	28	37	11
Інформаційно-прогностичні		120	35	123	36	99	29
Оцінно-рефлексивні		222	65	89	26	31	9
Професійно-адаптивні		202	59	116	34	24	7

Оцінка аксіологічних критеріальних показників передбачала визначення мотивів діагностичної діяльності, усвідомлення майбутніми фахівцями фізичної реабілітації сучасних вимог до професійної підготовки, вивчення характеру мотивації, спрямованої на донозологічну й педагогічну діагностику, рівень сформованості пізнавальних мотивів і усвідомлення цінностей професійної діяльності в процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін.

Дослідження сформованості когнітивно-операційних критеріальних показників полягало у визначенні якості професійно орієнтованих знань і особливостей практичного їх застосування в процесі діагностичної діяльності.

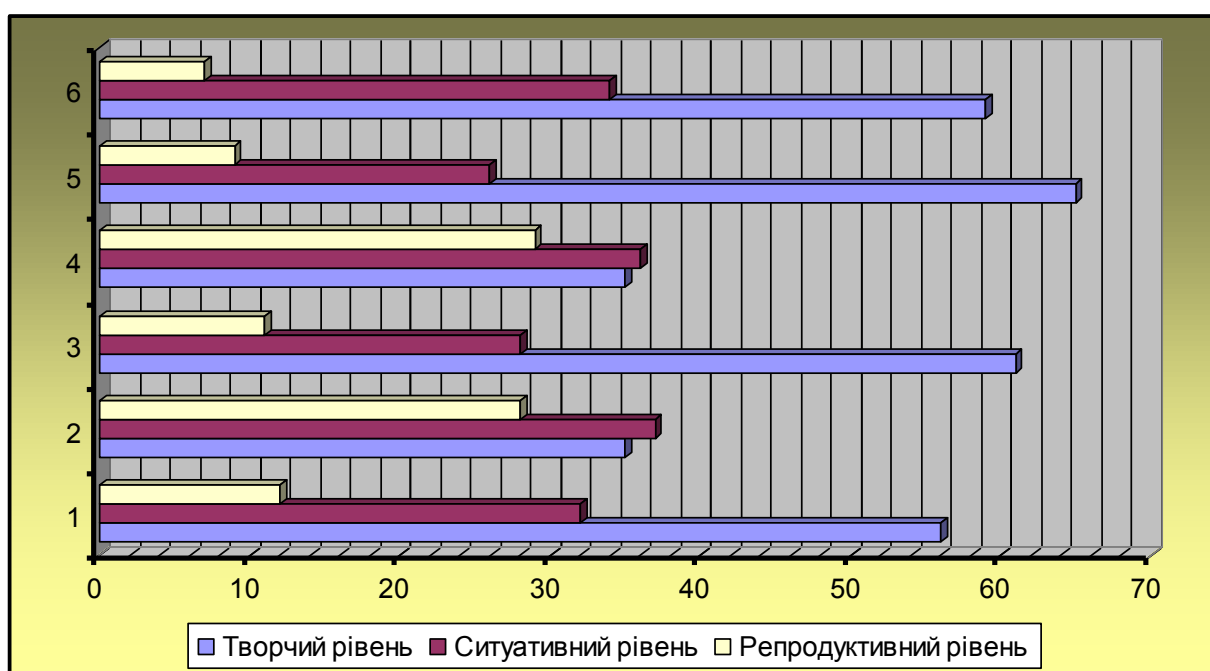
Визначення стану здоров'язбережувальних критеріальних показників включало дослідження характеру усвідомлення майбутнім фахівцем фізичної реабілітації ролі діагностичної діяльності у формуванні культури здоров'язбереження; рівня засвоєння ними сучасних знань про здоровий спосіб життя; сформованості мотиваційно-ціннісного ставлення до збереження та зміцнення здоров'я; ступеню володіння методиками й засобами діагностики, збереження, зміцнення й відновлення власного здоров'я та здоров'я вихованців.

Виявлення ступеня сформованості інформаційно-прогностичних критеріальних показників передбачало оцінювання вміння раціонально застосовувати засоби інформаційних технологій у процесі діагностичної діяльності, працювати з комп'ютерними програмами, здійснювати альтернативний пошук джерел інформації, прогнозувати можливі кількісні та якісні показники динаміки діагностованих характеристик об'єкта, сформованість досвіду використання різноманітних форм і методів прогностичної діяльності; сформованості вмінь робити правильні висновки та вносити корективи в процес реабілітації.

Оцінно-рефлексивні критеріальні показники характеризуються за рівнем сформованості вміння здійснювати самоаналіз власної діагностично-прогностичної діяльності, за характером оволодіння способами й засобами рефлексії.

Оцінка професійно-адаптивних критеріальних показників включала визначення характеру усвідомлення майбутнім фахівцем соціальних вимог до діагностичної діяльності як основи здоров'язбереження, дослідження рівня сформованості навичок донозологічної й педагогічної діагностики та їх реалізації в процесі професійної діяльності, визначення ступеня адаптованості діагностичної компетентності до специфіки галузі фізичної реабілітації.

Попереднє дослідження стану сформованості показників діагностичної компетентності майбутніх фахівців фізичної реабілітації відповідно групи визначених критеріїв дозволяє констатувати, що більшість із них знаходяться на репродуктивному й ситуативному логічних рівнях. Високий рівень сформованості компетентності за групами показників виявлено в незначній кількості майбутніх фахівців. Покомпонентний аналіз даних констатувального експерименту дозволив встановити, що найвищі узагальнені показники сформованості відмічаються за інформаційно-прогностичними й когнітивно-операційними критеріями (позиції 2 і 4 на рис. 1), найнижчі показники – за оцінно-рефлексивними і професійно-адаптивними критеріями (позиції 5 і 6 на рис. 1).

Рис. 1. Співвідношення кількості діагностованих за рівнями сформованості критеріальних показників діагностувальної компетентності майбутніх фахівців фізичної реабілітації

Проведений констатувальний зріз дозволив визначити контрольну й експериментальну групи дослідження. Сформовані контрольна та експериментальна групи були рівномірно розподілені за рівнями сформованості природничонаукової компетентності шляхом довільного вибору учасників. Це мало забезпечити більш високу надійність даних формульовального експерименту.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Таким чином, діагностична компетентність розглядається нами в єдності реабілітаційно-оздоровчого та освітньо-професійного компонентів як інтегративна властивість особистості, що має складну системну організацію та є сукупністю, взаємодією і взаємопроникненням педагогічного й

донозологічного компонентів. Визначення рівня сформованості діагностичної компетентності здійснено за інформаційно-прогностичними, когнітивно-операційними, аксіологічними, здоров'язберезувальними, оцінно-рефлексивними та професійно-адаптивними критеріальними показниками відповідно до трьох логічних рівнів – репродуктивного, ситуативного та творчого. Результати констатувального зрізу дозволили визначити, що найвищі показники сформованості відмічаються за інформаційно-прогностичними й когнітивно-операційними критеріями, а найнижчі – за оцінно-рефлексивними та професійно-адаптивними критеріями. Загалом, результати діагностувального зрізу стану діагностичної компетентності майбутніх фахівців фізичної реабілітації засвідчили низький рівень сформованості її показників, більшість із яких знаходяться на репродуктивному й ситуативному логічних рівнях, високий рівень сформованості компетентності за групами показників виявлено в незначній кількості досліджуваних.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці й упровадженні компетентнісно-інтеграційної моделі формування діагностичної компетентності майбутнього фахівця з фізичної реабілітації в єдності особистісних і професійних якостей та компетенцій фахівця.

ЛІТЕРАТУРА

1. Браже Т. Г. Развитие творческого потенциала учителя / Т. Г. Браже // Советская педагогика. – 1989. – № 8. – С. 89–94.
2. Волошко Л. Б. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації у процесі вивчення медико-біологічних дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Л. Б. Волошко ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2006. – 20 с.
3. Ингенкамп К. Педагогическая диагностика. / К. Ингенкамп. – М. : Педагогика, 1991. – 240 с.
4. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О. В. Овчарук. – К. : «К.І.С.», 2004. – С. 6–25.
5. Стрельников В. Ю. Професійна компетентність вчителя / В. Ю. Стрельников // Актуальні проблеми безперервного підвищення кваліфікації педагогічних кадрів України в умовах становлення національної школи : збірник статей / за ред. С. В. Крисюка. – К., 1992. – С. 44–45.

РЕЗЮМЕ

Фастовець А. В. Состояние сформированности диагностической компетентности будущих специалистов физической реабилитации.

Целью исследования является определение исходного уровня сформированности диагностической компетентности будущих специалистов физической реабилитации за критериальными показателями и логическими уровнями. Для достижения цели использован комплекс методов исследования: теоретических (сравнительный, логический, терминологический, обобщения,

абстрагирования, анализа и синтеза) и эмпирических (наблюдение, опрос, педагогический эксперимент). Обнаружено, что сформированность диагностической компетентности будущих специалистов физической реабилитации за аксиологическими, здоровьесохраняющими, оценочно-рефлексивными и профессионально-адаптивными критериальными показателями находится на репродуктивном уровне, а сформированность информационно-прогностических и когнитивно-операционных групп показателей констатируется на ситуативном уровне.

Ключевые слова: специалист физической реабилитации, компетентность, компетентностный подход, диагностическая компетентность, критериальные показатели сформированности компетентности, логические уровни сформированности компетентности.

SUMMARY

Fastivets A. The State of Formedness of Diagnostic Competence of Future Specialists of Physical Rehabilitation.

The goal of the research is definition of initial level of formedness of diagnostic competence of future specialists of physical rehabilitation according to the definite criteria factors and logical states. For achievement of the goal of the research we use a set of methods: theoretical (comparative, logical, terminological, generalization, abstraction, analysis and synthesis, products of activity) and empirical (observation, survey, stated pedagogical experiment). We find out that formedness of diagnostic competence of future specialists of physical rehabilitation is in reproductive level according to axiological, health-saving estimative-reflexive and professional-adaptive factors, as formedness of informative-prognostic and cognitive-operational groups is analyzed on situational level.

Under diagnostic activity we understand a process during that (with the use of diagnostic tool or without it) adhering to the necessary scientific criteria of quality, a specialist watches the students and conducts a questionnaire, processes data of supervisions and questioning and reports about the got results with the aim of description of behavior, explanation of the reasons or foresight of behavior in the future.

The exposure of degree of formed informative criterion indexes envisaged the evaluation of ability rationally to apply the facilities of information technologies in the process of diagnostic activity, to work with the computer programs, produce the alternative search of information generators, forecast the possible quantitative and quality indexes of dynamics of the diagnosed descriptions of the object, formed of experience of the use of various forms and methods of activity; formed of abilities to do correct conclusions and amend in the process of rehabilitation.

The prospects of further researches consist in the development and introduction of an integration model of forming of diagnostic competence of future specialist on a physical rehabilitation in the unity of a personality and professional qualities and competences of a specialist.

Key words: competence, competence approach, diagnostic competence, factors of formedness of competence, a logical level of formedness of competence, specialists of physical rehabilitation.